

Sygn. akt I ACa 910/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSA Małgorzata Stanek

(...) SA Krystyna Golinowska (spr.)

del. S O Jacek Świerczyński

Protokolant stażysta Lidia Milczarek

po rozpoznaniu w dniu 28 stycznia 2016 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **(...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł.**

przeciwko **B. G.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu

z dnia 10 marca 2015 r. sygn. akt I C 83/14

1. oddala apelację;

2. zasądza od B. G. na rzecz (...) S. i z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 910/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 10 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Sieradzu uznał za bezskuteczną wobec powoda (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. umowę o podział majątku wspólnego z dnia 30 października 2008 r., zawartą przed notariuszem S. T. za numerem Rep. A. Nr 5384/2008, zawartą pomiędzy B. G. (1) a B. G., obejmującą spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Z., położone w Z. przy ulicy (...) oraz udział (3/5) we współwłasności niezabudowanej nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), wobec ochrony wierzytelności powoda wynikających z tytułów wykonawczych w postaci prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 26 lipca 2004 r. wydanego przez Sąd Rejonowy w Sieradzu w sprawie V GNc 1236/04 oraz prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 4 sierpnia 2004 r. wydanego przez Sąd Rejonowy w Sieradzu w sprawie V GNc 1273/04 (pkt 1) oraz zasądził od B. G. na rzecz powoda (...) Spółki z o.o. z siedzibą w Ł. kwotę 8238 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2).

Sąd pierwszej instancji poczynił ustalenia faktyczne, z których najistotniejsze przedstawiają się następująco:

Mąż pozwanej B. G. (1) prowadził działalność gospodarczą w (...) Spółki Jawnej (...) z siedzibą w Z., wpisanej do Krajowego Rejestru Sądowego pierwotnie jako (...) B. G. i S. (...) Spółka Jawna w Z.. Małżonkowie G. prowadzili wspólne gospodarstwo domowe, pozwana pracowała jako nauczyciel i pomagała mężowi w prowadzonej działalności gospodarczej. Począwszy od 2003 r. spółka (...) zaprzestała na bieżąco regulować swoje zobowiązania finansowe.

W dniu 4 marca 2004 r. Sąd Okręgowy w Łodzi wydał w sprawie o sygn. akt X GNc 3013/03 nakaz zapłaty obejmujący obowiązek zapłaty przez Spółkę (...) na rzecz M. N. kwoty 64192 zł wraz z należnościami ubocznymi. W dniu 26 lipca 2004 r. Sąd Rejonowy w Sieradzu wydał w sprawie o sygn. akt V GNc 1236/04 nakaz zapłaty przeciwko (...) B. G. i S. (...) Spółka Jawna obejmujący obowiązek zapłaty na kwotę 23460, 90 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu na rzecz (...) Spółki z o.o. w D., zaś w dniu 4 sierpnia 2004 r. ten sam Sąd wydał w sprawie V GNc 1273/04 kolejny nakaz zapłaty pomiędzy tymi samymi stronami na kwotę 15887,15 zł wraz z należnościami ubocznymi.

W 2004 r. przeciwko (...) B. G. i S. (...) Spółka Jawna zostały wszczęte postępowania egzekucyjne:

- z wniosku (...) Spółki z o.o. w K. na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 31 maja 2004 r. obejmującego należność główną w wysokości 72142, 02 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu (Km 939/04),

- z wniosku T. T. na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi w zakresie należności głównej w kwocie 29282, 44 zł z kosztami i odsetkami (Km 906/04),

- z wniosku (...) Spółki z o.o. w P. na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli z dnia 30 maja 2003 r. co do kwoty głównej 3806, 40 zł wraz z należnościami ubocznymi (Km 459/04),

- z wniosku B. K. i S. K. wobec poddania się rygorowi egzekucji na mocy oświadczenia zawartego w akcie notarialnym z dnia 9 lipca 2003 r. w zakresie egzekucji kwoty 289627, 24 zł (Km 93/04),

- z wniosku (...) Spółki Jawnej na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Sieradzu z dnia 12 listopada 2003 r. w zakresie należności głównej w kwocie 16767, 83 zł wraz z odsetkami i kosztami postępowania (Km 308/04),

z wniosku M. M. na podstawie nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 10 grudnia 2003 r. w zakresie kwoty 54352, 18 zł (Km 242/04),

- z wniosku B. Z. i E. Z. na podstawie wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi z 6 października 2003 r., co do kwoty 5182, 85 zł (Km 46/04).

W dniu 20 listopada 2003 r. (...) Bank (...) S.A. udzielił spółce (...) kredytu obrotowego na działalność gospodarczą w kwocie 75000 zł, którego spłata podlegała zabezpieczeniu zarówno hipoteką kaucyjną, jak i poręczeniem udzielonym przez pozwaną. Na rzecz powyższego banku zostały wszczęte dwa postępowania egzekucyjne przeciwko obojgu małżonkom G. na podstawie wniosków z 27 lutego 2006 r., w zakresie kwot głównych: 36496, 48 zł i 27706, 60 zł (Km 265/06 i Km 266/06). Na dzień 31 października 2004 r. spółka (...) miała zobowiązania na poziomie 2.611.029, 24 zł, przekraczające ewidencyjną wartość majątku spółki. W dniu 30 grudnia 2005 r. Sąd Rejonowy w Sieradzu ogłosił upadłość (...) B. G. i S. (...) Spółka Jawna w Z.. Postanowieniem sędziego komisarza z dnia 2 października 2008 r., wydanym w sprawie V GUp 1/05 zatwierdzony został ostateczny plan podziału funduszy masy upadłości spółki, który przewidywał zaspokojenie jedynie wierzycielności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Naczelnika Urzędu Skarbowego w Z. i Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Zduńskiej Woli. Następnie, postanowieniem z dnia 27 października 2008 r. Sąd Rejonowy w Sieradzu stwierdził ukończenie postępowania upadłościowego przedmiotowej spółki.

W 2007 r. na podstawie tytułu wykonawczego wydanego na rzecz wierzycielki M. N. przeciwko B. G. (1) wszczęta została egzekucja (Km 694/07), w ramach której organ egzekucyjny dokonał zajęcia spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Z., położonego w Z. przy ulicy (...). Z uwagi na fakt, że zajęty

lokal objęty był wspólnością majątkową małżonków G., pozwana sprzeciwiła się zajęciu. W maju 2008 r. wierzycielka wystąpiła przeciwko B. i B. małżonkom G. z pozwem o zniesienie małżeńskiej wspólności majątkowej. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt III RC 112/08. Pozwana otrzymała odpis pozwu w dniu 12 września 2008 r. Postanowieniem z dnia 24 września 2008 r. egzekucja w powyższej sprawie została umorzona wobec braku tytułu wykonawczego przeciwko B. G.. Wobec bezskuteczności egzekucji, postępowanie zostało umorzone w całości w maju 2011 r.

W dniu 14 marca 2008 r. B. G. (1) i B. G. (2) zawarli przed notariuszem S. T. umowę w przedmiocie ustanowienia rozdzielności majątkowej. Po tej czynności nie mieszkali już razem. We wspólnym mieszkaniu przy ulicy (...) pozostała pozwana, która wiedziała o długach spółki i toczącym się postępowaniu upadłościowym. W dniu 30 października 2008 r. B. G. (1) i B. G. (2) zawarli

przed notariuszem S. T. umowę o podział majątku wspólnego, na mocy której B. G. (2) nabyła w całości prawo do spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Z. przy ulicy (...), o powierzchni 57, 9 m² pozostającego w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Z., o wartości 144750 zł, udział 1/5 we współwłasności nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...), objętej księgą wieczystą prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli Nr (...) ze wskazaniem wartości całej nieruchomości na kwotę 450000 zł oraz udział 3/5 we współwłasności nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...), objętej księgą wieczystą prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli Nr (...) o wartości tego udziału w kwocie 25840 zł. B. G. (1) nabył zaś na mocy tej czynności prawnej udział 4/5 we współwłasności nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...) (KW (...)), przy istniejących wpisach na tej nieruchomości hipoteki umownej kaucyjnej w kwocie 80000 zł oraz hipoteki umownej zwykłej w kwocie 226772, 71 zł, a strony zgodnie ustaliły dokonanie powyższego podziału bez jakichkolwiek spłat i dopłat, zrzekając się jednocześnie względem siebie wszelkich roszczeń związanych z dotychczasową współwłasnością powyższych składników majątkowych. Wartości poszczególnych składników majątkowych objętych podziałem oraz sposób podziału wynikały z oświadczeń i woli stron czynności notarialnej.

W dniu 8 czerwca 2009 r. na mocy umowy sprzedaży w formie aktu notarialnego B. G. (2) zbyła na rzecz D. i K. małżonków K. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w Z. przy ulicy (...), które uzyskała wcześniej z podziału majątku wspólnego, za cenę 178000 zł. Po wydaniu lokalu nabywcom, pozwana zamieszkała u córki. Środki finansowe uzyskane z powyższej transakcji zostały przez pozwaną zużyte na bieżące potrzeby.

W dniu 5 sierpnia 2009 r. powodowa spółka kupiła od Spółki z o.o. (...) wierzytelność przysługującą jej wobec dłużnika (...) B. G. i S. (...) Spółka Jawna w Z. wynikającą z nakazów zapłaty wydanych w dniu 26 lipca 2004 r. w sprawie V GNc 1236/04 i w dniu 4 sierpnia 2004 r. w sprawie V GNc 1273/04. Postanowieniami z dnia 16 października 2009 r. Sąd Rejonowy w Sieradzu nadał klauzulę wykonalności powyższym nakazom zapłaty na rzecz wierzyciela (...) Spółki z o.o. w Ł., w sprawach o sygnaturach V GCo 114/09 i V GCo 116/09. Następnie zaś postanowieniem z dnia 27 grudnia 2010 r. w sprawie o sygnaturze V GCo 55/10 Sąd Rejonowy w Sieradzu na wniosek wierzyciela Spółki z o.o. (...) nadał klauzulę wykonalności nakazowi zapłaty z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie V GNc 1236/04 oraz postanowieniem z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie V GCo 57/10 nakazowi zapłaty z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie V GNc 1273/04, przeciwko B. G. (1) i S. R. (1) – współnikom (...) B. G. i S. (...) Spółka Jawna w Z..

W dniu 6 października 2010 r. na wniosek powodowej spółki wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne Km 2433/10 przeciwko B. G. (1) i S. R. (1) w celu wyegzekwowania wierzytelności wynikającej z tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Sieradzu z dnia 4 sierpnia 2004 r. (VGNc 1273/04). W jego toku egzekucję skierowano do udziału 4/5 we współwłasności nieruchomości położonej w Z. przy ul. (...), należącego do B. G. (1), którego wartość komornik oszacował na kwotę 198771 zł. Wobec braku nabywców licytacyjnych, po bezskutecznej drugiej licytacji egzekucję w tym zakresie umorzono postanowieniem z dnia 20 marca 2013 r. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli z dnia 31 marca 2014 r. wydanym w przedmiocie rozstrzygnięcia zarzutów powoda na plan podziału sumy uzyskanej ze sprzedaży licytacyjnej udziału 2/5 we współwłasności nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...), przysługującego dłużnikowi S. R. (1) Spółka (...) otrzymała natomiast kwotę 9422, 53 zł i koszty egzekucyjne w wysokości 8815, 86 zł wydatkowane w toku egzekucji prowadzonej w sprawie Km

2433/10, a także kwotę 2392, 95 zł i koszty egzekucyjne w wysokości 1510 zł wydatkowane w toku egzekucji w sprawie Km 268/11 oraz kwotę 3103, 62 zł wraz z kosztami egzekucyjnymi w wysokości 2140 zł w ramach egzekucji w sprawie Km 269/11, wynikających z podziału. W sprawie Km 268/ 11 na wniosek powoda postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi B. G. (1) ponownie skierowano do należącego do dłużnika udziału 4/5 we współwłasności nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...), objętej księgą wieczystą KW Nr (...), który dłużnik uzyskał wskutek zawarcia kwestionowanej umowy o podział majątku wspólnego. Pierwsza licytacja w dniu 17 listopada 2014 r. nie doszła do skutku wobec braku wierzycieli, a wartość powyższej nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym ustalono ostatecznie na kwotę 250.000 zł. Termin drugiej licytacji obwieszczono na 11 maja 2015 r. Dłużnik B. G. (1) poza udziałami w nieruchomościach opisywanych wyżej, nie ma innego majątku. Utrzymuje się z emerytury

w wysokości ok. 1300 zł miesięcznie, z której potrącane są alimenty na rzecz

pozwaney w wysokości po 800 zł miesięcznie. Wierzytelności powoda wynikające z wymienionych w pozwie tytułów wykonawczych dotąd nie zostały w całości zaspokojone.

Dokonując oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy dał wiarę zeznaniom świadka S. T. i B. G. (1) jako logicznym, spójnym i korelującym z dowodami z dokumentów. Odmówił natomiast wiarygodności zeznaniom świadka S. R. (2), w zakresie twierdzeń, że pozwana dowiedziała się o problemach finansowych swojego męża dopiero po ogłoszeniu upadłości spółki, skoro sam dłużnik zeznał, że rozmawiał z żoną o układzie z jednym z wierzycieli spółką (...), która inicjowała postępowanie upadłościowe, ponadto pozwana poręczała kredyt obrotowy na działalność spółki (...). Sąd M. podkreślił także, iż pozwana wiedziała o wszczęciu egzekucji do lokalu mieszkalnego, w którym zamieszkiwała wspólnie z mężem (dłużnikiem). Za niewiarygodne Sąd meriti uznał również zeznania świadka, że to notariusz decydował o czasie podziału majątku wspólnego pozwaney i dłużnika, jego sposobie i przyjętych wartościach poszczególnych składników nim objętych, czemu świadek S. T. wyraźnie zaprzeczył. W tym zakresie za niewiarygodne Sąd I instancji uznał zeznania pozwaney, która oświadczyła, że nie była jej znana sytuacja finansowa prowadzonej przez dłużnika firmy, a jednocześnie stwierdziła, że pomagała w jej prowadzeniu, była przez pracowników nazywana „szefową”.

Przechodząc do rozważań prawnych, w pierwszej kolejności Sąd Okręgowy stwierdził, że podstawę materialnoprawną żądania pozwu stanowią przepisy o skardze pauliańskiej (art. 527 i nast. k.c.), nie zaś przepis art. 59 k.c., jak przyjęła pozwana w odpowiedzi na pozew. Wskazał również, że umowa o podział majątku wspólnego po ustaniu ustawowej wspólności małżeńskiej zawarta z pokrzywdzeniem wierzyciela może być przez niego zakwestionowana w drodze skargi pauliańskiej.

Odwołując się do poglądów judykatury Sąd I instancji stwierdził, że przepis art. 527 § 2 k.c. wiąże pokrzywdzenie wierzyciela z rzeczywistą niewypłacalnością dłużnika, która musi istnieć w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską, jak i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną. Nie jest przy tym konieczny zamiar pokrzywdzenia wierzyciela i zła wiara dłużnika. Wystarczy uznanie, że dłużnik przewidywał pokrzywdzenie w granicach ewentualności. Do pokrzywdzenia wierzyciela w rozumieniu powołanego przepisu dochodzi w sytuacji, gdy wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią jego wierzytelność nie może być zrealizowana, jak również zrealizowanie jej w przyszłości jest wątpliwe. Nadto przyjmuje się, że pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania przedmiotowej czynności prawnej, lecz według chwili jej zaskarżenia tj. wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej. Ciężar udowodnienia niewypłacalności dłużnika oraz jego działania ze świadomością pokrzywdzenia spoczywa na wierzycielu. Zgodnie z domniemaniem prawnym wprowadzonym mocą przepisu art. 527 § 3 k.c., gdy wskutek czynności prawnej zdziałanej z dłużnikiem korzyść otrzymała osoba będąca z nim w bliskim stosunku przyjmuje się, że wiedziała ona o tym, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Wierzyciel musi wówczas jedynie wykazać podstawę domniemania, czyli istnienie bliskiego stosunku między dłużnikiem a osobą trzecią w chwili dokonywania zaskarżonej czynności.

Sąd meriti podkreślił, że w realiach przedmiotowej sprawy nie ulega wątpliwości, iż powodowa spółka posiada wobec dłużnika B. G. (1) wierzytelności, wynikające z wymienionych wyżej tytułów wykonawczych. Niesporna jest również okoliczność, że mimo prowadzonej egzekucji nie zostały one w całości zaspokojone. W ocenie Sądu I instancji, zaskarżona czynność spowodowała przy tym pokrzywdzenie wierzyciela. Zawierając bowiem z pozwaną umowę o podział majątku wspólnego dłużnik wyzbył się majątku w postaci należnych mu udziałów we współwłasności tych składników majątkowych, które w wyniku podziału przypadły wyłącznie pozwanej. Tymczasem prowadzona przez wierzyciela egzekucja z pozostałego majątku dłużnika nie doprowadziła do jego pełnego zaspokojenia. Na skutek zaskarżonej czynności dłużnik stał się przy tym niewypłacalny przynajmniej w zasadniczo większym stopniu niż dotychczas. W wyniku podziału majątku dorobkowego dłużnik otrzymał udział 4/5 części we współwłasności nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...). Egzekucja prowadzona w stosunku do tego składnika została umorzona w 2011 r., po odbyciu się dwóch bezskutecznych terminów licytacji. Obecnie toczy się kolejna egzekucja do udziału w powyższej nieruchomości, w toku której odbył się pierwszy termin licytacji i ponownie okazał się bezskuteczny. Jest zatem mało prawdopodobne aby druga licytacja wyznaczona na 11 maja 2015 r. wyłoniła nabywcę. Gdyby zaś dłużnik nie wyzbył się w następstwie umowy o podział majątku, należnych mu udziałów w prawie do lokalu mieszkalnego położonego w Z. przy ulicy (...) i nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...), wierzyciel mógłby uzyskać zaspokojenie, zwłaszcza że w przeciwieństwie do nieruchomości przy ul. (...) nie były one obciążone hipotekami posiadającymi pierwszeństwo zaspokojenia przed powodową spółką. Sąd meriti zaznaczył, że o niewypłacalności dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. decyduje nie tyle rachunkowy bilans składników majątku dłużnika, co faktyczna możliwość zaspokojenia przez wierzyciela całej wierzytelności.

Dalej Sąd Okręgowy stwierdził, że nie może budzić wątpliwości istnienie po stronie dłużnika świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzycieli. Podkreślił, że znamieną jest chwila zawarcia kwestionowanej umowy o podział majątku wspólnego, która miała miejsce trzeciego dnia po ukończeniu postępowania upadłościowego, a więc w momencie, kiedy B. G. (1) zdawał sobie doskonale sprawę z zakresu niezaspokojonych w tym postępowaniu zobowiązań, ich wielkości oraz następczej możliwości zwrócenia się przez niezaspokojonych wierzycieli przeciwko niemu jako współnikowi upadłego. Na zmianę powyższej oceny nie może mieć wpływu fakt, że w momencie dokonywania podziału majątku wspólnego takie wierzytelności nie zostały jeszcze formalnie zgłoszone w stosunku do niego. Co więcej, sama pozwana przyznała w toku postępowania, że powodem podziału majątku małżonków G. była chęć ocalenia majątku dorobkowego przed wierzycielami.

Sąd I instancji stwierdził, że spełniona została również przesłanka uzyskania korzyści majątkowej przez osobę trzecią wskutek dokonania zaskarżonej czynności. Do przyjęcia, iż osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową wystarczy wykazanie, że na podstawie czynności prawnej dłużnika nabyła ona rzecz lub prawo, co spowodowało zmianę w majątku dłużnika prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli. Z uwagi na to, że w okolicznościach sprawy osobą, która uzyskała przysporzenie jest żona dłużnika, zgodnie z unormowaniem art. 527 § 3 k.c. zachodzi domniemanie, że wiedziała ona o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Pozwana takiego domniemania nie zdołała obalić. Przeciwnie, w realiach rozpoznawanej sprawy niewątpliwym jest, że pozwana posiadała rzeczywistą wiedzę co do kondycji i sytuacji finansowej dłużnika. Nie znajdują oparcia w zebranych materiale dowodowym twierdzenia B. G., że była zaskoczona sytuacją finansową swojego męża, skoro pomagała mężowi w prowadzeniu firmy, funkcjonowała w niej jako „szefowa”, na przełomie 2003 r. i 2004 r. uczestniczyła w zaciągnięciu kredytu obrotowego na bieżącą działalność spółki (...), następnie w 2007 r. aktywnie podejmowała czynności w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym na rzecz M. N. i skierowanym do spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego, zajmowanego przez oboje małżonków G..

Niezależnie od powyższego Sąd I instancji wskazał, że pozwana uzyskała korzyść majątkową nieodpłatnie, bowiem podział majątku nastąpił bez spłat i dopłat, co oznacza, że wierzyciel mógł żądać uznania czynności za bezskuteczną, nawet przy założeniu, iż osoba trzecia nie wiedziała i przy dołożeniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 528 k.c.).

Konkludując Sąd meriti uwzględnił powództwo w całości, uznając że w przedmiotowym stanie faktycznym istnieją wszystkie przesłanki warunkujące dopuszczalność skargi pauliańskiej.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania Sąd Okręgowy uzasadnił treścią art. 98 § 1 k.p.c., przy zastosowaniu zasady odpowiedzialności za wynik procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana, zaskarżając go w całości i wnosząc o zmianę zaskarżonego orzeczenia i oddalenie powództwa, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Skarżąca zarzuciła dokonanie przez Sąd Okręgowy dowolnego ustalenia, że w wyniku zawarcia przedmiotowej umowy o podział majątku doszło do pokrzywdzenia wierzyciela wskutek zwiększenia się stanu niewypłacalności dłużnika, a pozwana odniosła korzyść majątkową, w sytuacji gdy powód nie udowodnił powyższych okoliczności, zgodnie z art. 6 k.c. Podniosła, że Sąd meriti bezkrytycznie przyjął tezę, że skoro małżonkowie G. dokonali podziału majątku dorobkowego, to doszło do uzyskania korzyści majątkowej. Tymczasem w toku procesu toczącego się na skutek skargi pauliańskiej, Sąd powinien ocenić, czy powód udowodnił, w jakim zakresie zaskarżona czynność podziału majątku została dokonana sprzecznie z zasadami wynikającymi z regulacji z art. 43 § 1 k.r.o. i art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1035 i art. 210 i nast. k.c.). W sprawie poza sporem pozostaje okoliczność, że w wyniku podziału majątku dorobkowego pozwana otrzymała składniki o wartości 260590 zł, zaś B. G. (1) otrzymał udział wynoszący 4/5 części we współwłasności nieruchomości położonej w Z. - W. przy ul. (...) o wartości 360000 zł. W tych warunkach nie można podzielić zapatrywania Sądu Okręgowego, że skoro podział nastąpił bez spłat i dopłat, to korzyść majątkowa po stronie B. G. nastąpiła nieodpłatnie. Na powyższą ocenę nie ma wpływu okoliczność, że nieruchomość powyższa jest obciążona hipotekami, bowiem nadal obciążają one całą nieruchomość, a więc również udział pozwanej wynoszący 1/5 części. Co więcej, wobec otrzymania przez dłużnika ułamkowego udziału w nieruchomości wierzyciele mogą skierować do niego egzekucję, co przed dokonaniem podziału nie było możliwe, w związku z brakiem możliwości nadania klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika. Apelująca podniosła, że czynność prawna dłużnika, za którą otrzymał on świadczenie ekwiwalentne, nie powoduje pokrzywdzenia wierzycieli. Taka sytuacja ma miejsce w rozpoznawanej sprawie.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych. Podała, że druga licytacja udziału dłużnika w nieruchomości położonej w Z. - W. przy ul. (...) przeprowadzona w dniu 11 maja 2015 r. okazała się bezskuteczna.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Na wstępie podkreślić należy, że skarżąca nie podniosła w apelacji zarzutów naruszenia prawa procesowego, co upoważnia Sąd Apelacyjny do przyjęcia za własne ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd pierwszej instancji. Zauważyć przy tym trzeba, że stan faktyczny sprawy, ustalony przede wszystkim na podstawie dowodów z niekwestionowanych przez żadną ze stron dokumentów, co do zasady nie był sporny między stronami. Spór dotyczył wyłącznie kwestii wiedzy pozwanej co do sytuacji finansowej spółki (...), współnikiem której był mąż skarżącej. Ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd meriti w tym zakresie była prawidłowa. Sama pozwana w złożonych zeznaniach opisywała swoje zaangażowanie w działalność firmy, fakt uzyskiwania informacji od pracowników o niewypłacaniu wynagrodzeń przez spółkę, poręczenia zaciągniętych przez spółkę dwóch kredytów obrotowych oraz posiadaną wiedzę o toczącym się postępowaniu upadłościowym spółki (...) i jego zakończeniu (zeznania pozwanej k. 274 odw. – 275). Bezsporna pozostaje wreszcie okoliczność, że w 2007 r. skarżąca aktywnie uczestniczyła w postępowaniu egzekucyjnym o sygn. akt Km 694/07, w którym wierzycielka M. N. skierowała egzekucję do lokalu mieszkalnego małżonków G. położonego w Z. – W. przy ul. (...), zaskarżając czynność zajęcia wspomnianego lokalu, stanowiącego składnik majątku wspólnego małżonków. W konsekwencji nawet gdyby prawdziwe były twierdzenia apelującej, że nie miała wiedzy, czy wszyscy wierzyciele spółki zostali zaspokojeni w wyniku przeprowadzonego

postępowania upadłościowego, świadczy tylko o niedbalstwie pozwanej, z czego nie może ona odnosić korzystnych skutków. Twierdzenie to jest jednak całkowicie niewiarygodne, biorąc pod uwagę fakt, że nie została ona jako poręczyciel zwolniona z zobowiązania z tytułu kredytów obrotowych zaciągniętych przez spółkę, co w sposób jednoznaczny świadczyło o niezaspokojeniu wszystkich wierzycieli upadłego.

Pamiętać należy, że w okolicznościach sprawy powód korzysta z domniemania prawnego wprowadzonego na mocy art. 527 § 3 k.c. Powołany przepis nakazuje przyjęcie, bez konieczności dowodzenia tego przez wierzyciela, że osoba trzecia pozostająca w bliskim stosunku z dłużnikiem wiedziała o istnieniu długu oraz konsekwencjach dokonywanej czynności dla możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela (art. 527 § 2 k.c.). Stosunek bliskości między pozwaną a dłużnikiem jest oczywisty, w efekcie wierzyciel nie miał obowiązku udowadniania, że skarżąca wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli. Domniemanie prawne z art. 527 § 3 k.c. ma charakter wzruszalny, jednak osoba trzecia może je obalić wyłącznie poprzez wykazanie, że pomimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziała o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się o tym dowiedzieć. Przywołane wyżej okoliczności i twierdzenia samej pozwanej w sposób jednoznaczny wskazują, że skarżąca nie zdołała wzruszyć domniemania z art. 527 § 3 k.c. Rozległa wiedza pozwanej co do trudnej sytuacji finansowej spółki (...), w tym o ogłoszeniu upadłości firmy, następnie oczekiwanie na zakończenie postępowania upadłościowego i zawarcie umowy o podziale majątku zaledwie kilka dni później, świadczą o pełnym wglądzie obojga małżonków G. w sytuację upadłego i możliwości skierowania egzekucji bezpośrednio do wspólników spółki jawnej. W efekcie w okolicznościach sprawy nie sposób przyjąć, że pozwana przy dołożeniu należytej staranności nie mogła dowiedzieć się, iż dłużnik działał in fraudem creditoris.

Przechodząc do oceny pozostałych zarzutów apelacji dotyczących charakteru zaskarżonej czynności prawnej i jej skutków majątkowych dla obojga małżonków G., trafny okazał się zarzut pozwanej dotyczący naruszenia art. 528 k.c. Podzielić należy argumentację skarżącej, że w realiach sprawy zawarta przez małżonków G. umowa o podział majątku wspólnego nie może zostać uznana za czynność o charakterze nieodpłatnym, zatem przepis art. 528 k.c. nie ma zastosowania w rozpoznawanej sprawie. Analiza składu majątku wspólnego i sposobu jego podziału nie pozwala, w ocenie Sądu Apelacyjnego, na uznanie, że dysproporcja wartości świadczeń obu stron zaskarżonej czynności ma charakter rażący, a więc jest na tyle istotna, że w danych okolicznościach faktycznych można uznać, że świadczenie drugiej strony uzyskane zostało przez beneficjenta faktycznie bez ekwiwalentu. Odmiennego poglądu Sąd meriti bliżej nie uzasadnił, odwołując się do wspomnianej normy prawnej niejako na marginesie zasadniczego nurtu swoich rozważań. Nie zmienia to jednak pozytywnej oceny wyprowadzonych w sprawie wniosków odnośnie do zastosowania art. 527 § 3 k.c., których z przyczyn wyżej omówionych, apelująca nie zdołała podważyć.

Ponadto w prawidłowo ustalonym stanie faktycznym rozstrzygnięcia nie budzi wątpliwości, że w wyniku przedmiotowej umowy podziału majątku wspólnego dłużnik nie uzyskał ekwiwalentu w odpowiedniej wysokości. Po pierwsze małżonkowie G. zawyżyli wartość wchodzącej w skład majątku dorobkowego nieruchomości położonej w Z. przy ul. (...) określając ją na kwotę 450000 zł, co oznacza, że wartość udziału 4/5 we współwłasności tej nieruchomości, który przypadł B. G. (1) odpowiadała kwocie 360000 zł. Tymczasem wskazany udział we współwłasności został dwukrotnie oszacowany przez rzeczoznawcę majątkowego w postępowaniu egzekucyjnym odpowiednio na kwotę 198771 zł w sprawie Km 2433/10 i 200000 zł w sprawie Km 268/11, a więc zaledwie 55 % wartości ustalonej przez strony zaskarżonej umowy. Co więcej, skarżąca zdaje się pomijać, jako irrelevantną dla oceny przesłanek skargi pauliańskiej, okoliczność obciążenia powyższej nieruchomości hipotekami. W dacie zawarcia umowy o podział majątku w dziale IV księgi wieczystej nr (...) prowadzonej dla tej nieruchomości wpisane były dwie hipoteki umowne kaucyjne w kwotach po 80000 zł każda na rzecz (...) zabezpieczające spłatę kredytów obrotowych oraz hipoteka umowna zwykła w kwocie 226772, 71 zł na rzecz Przedsiębiorstwa (...) B. K. i S. K. (odpis KW k. 44 - 52). Istnienie powyższych obciążeń w sposób oczywisty obniżało wartość przedmiotowej nieruchomości. Nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia okoliczność, że przedmiotowe hipoteki obciążały całą nieruchomość, zaś udział wynoszący 1/5 części w wyniku podziału majątku otrzymała pozwana. Rzecz w tym, iż poza powyższym składnikiem obciążonym hipotekami skarżąca otrzymała również dwa inne składniki bez takich obciążeń. Po pierwsze nabyła w całości prawo do spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...)

położonego w Z. przy ulicy (...), której wartość została określona w umowie na kwotę 144750 zł, przy czym kilka miesięcy później pozwana zbyła je za kwotę 178000 zł. Po drugie nabyła udział 3/5 we współwłasności niezabudowanej nieruchomości położonej w Z. przy ulicy (...) o wartości 25840 zł. Zaznaczyć należy, że pozostała część tej nieruchomości tj. 2/5 części należąca do drugiego (...) spółki jawnej (...) S. R. (1) była przedmiotem skutecznej egzekucji na rzecz wierzycieli upadłego i doprowadziła do częściowego zaspokojenia powoda.

Prawnie indyferentna dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje również podniesiona dopiero w postępowaniu apelacyjnym okoliczność, że pozwana spłaciła kredyty obrotowe udzielone spółce (...) przez (...). Pomijając dalece nieprecyzyjną treść zaświadczenia banku (brak wskazania czasu spłaty i podmiotu bądź podmiotów, które jej dokonały – zaświadczenie k. 398) oraz fakt, że pozwana mogła powołać powyższe okoliczności w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, nie można nie dostrzec, że będąc poręczycielem tych zobowiązań dokonując ich spłaty spełniła własne zobowiązanie jako współdłużnik solidarny. Z tytułu spłaty, co do zasady przysługuje jej przy tym roszczenie zwrotne w stosunku do kredytobiorców (wspólników spółki jawnej).

Mając powyższe na uwadze nie można podzielić zarzutu skarżącej, że na skutek zaskarżonej czynności nie uzyskała ona korzyści majątkowej w rozumieniu art. 527 k.c. Dla oceny, czy wspomniana przesłanka została spełniona istotne znaczenie ma bowiem to, czy w wyniku zaskarżonej czynności osoba trzecia uzyskała od dłużnika określony walor majątkowy lub czy odpadł po jej stronie obowiązek zwrotu takiego waloru dłużnikowi. Mając na uwadze tak rozumianą korzyść majątkową, Sąd meriti trafnie uznał, że została spełniona omawiana przesłanka skargi pauliańskiej.

Trafnie skonstatował również Sąd Okręgowy, że w wyniku zawarcia przedmiotowej umowy dłużnik posiada jedynie udział w nieruchomości, z której zaspokojenie wierzyciela okazało się niemożliwe mimo dwukrotnego skierowania do niej egzekucji. Już po wydaniu zaskarżonego wyroku odbyła się kolejna, czwarta licytacja udziału dłużnika (z zachowaniem regulacji z art. 985 § 1 k.p.c.) i ponownie okazała się ona bezskuteczna z powodu braku licytantów (pismo komornika sądowego z 13 maja 2015 r. – k. 398). Odpowiada to pojęciu niewypłacalności w rozumieniu art. 527 k.c. jako stanu majątku dłużnika, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności przysługującej przeciwko temu dłużnikowi. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00 przyjął, że pokrzywdzenie wierzyciela powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela. W tych warunkach niezasadny okazał się także zarzut apelującej zmierzający do zakwestionowania związku między zaskarżoną czynnością prawną a niewypłacalnością dłużnika.

Wreszcie podkreślić trzeba, że skarżąca, wbrew podnoszonym w apelacji zarzutom poza gołosłownym twierdzeniem, że powód nie wykazał, że B. G. (1) jest niewypłacalny nie wskazała żadnego majątku dłużnika, z którego realnie byłoby zaspokojenie powoda. Poza udziałem w nieruchomości, jaki uzyskał w ramach podziału majątku, z której faktyczna możliwość zaspokojenia się powoda, z przyczyn wyżej wskazanych, okazała się niemożliwa B. G. (1) nie posiada innego majątku. Utrzymuje się z emerytury w wysokości około 1300 zł miesięcznie, z której potrącane są alimenty na rzecz pozwanej w wysokości po 800 zł miesięcznie. Nie sposób zatem uznać, że w okolicznościach sprawy wystąpiła przesłanka z art. 533 k.c.

Z tych wszystkich względów, wbrew zarzutom skarżącej wyrok Sądu pierwszej instancji jest trafny, zebrany w sprawie i prawidłowo oceniony materiał dowodowy dawał bowiem sądowi meriti podstawy do ustalenia, że czynność prawna polegająca na podziale majątku dorobkowego małżonków G. została zdziałana z pokrzywdzeniem powoda i istnieją podstawy z art. 527 k.c. do uznania jej za bezskuteczną w stosunku do powoda.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. Wysokość wynagrodzenie pełnomocnika strony powodowej określono zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 1w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 490).